

Rödl & Partner

LUNCH & LAW

REZİDENTLİK, DAİMİ
NÜMAYƏNDƏLİK, İKİQAT
VERGİTUTMA VƏ
ƏLAQƏLİ
HÜQUQİ PROSEDURLAR

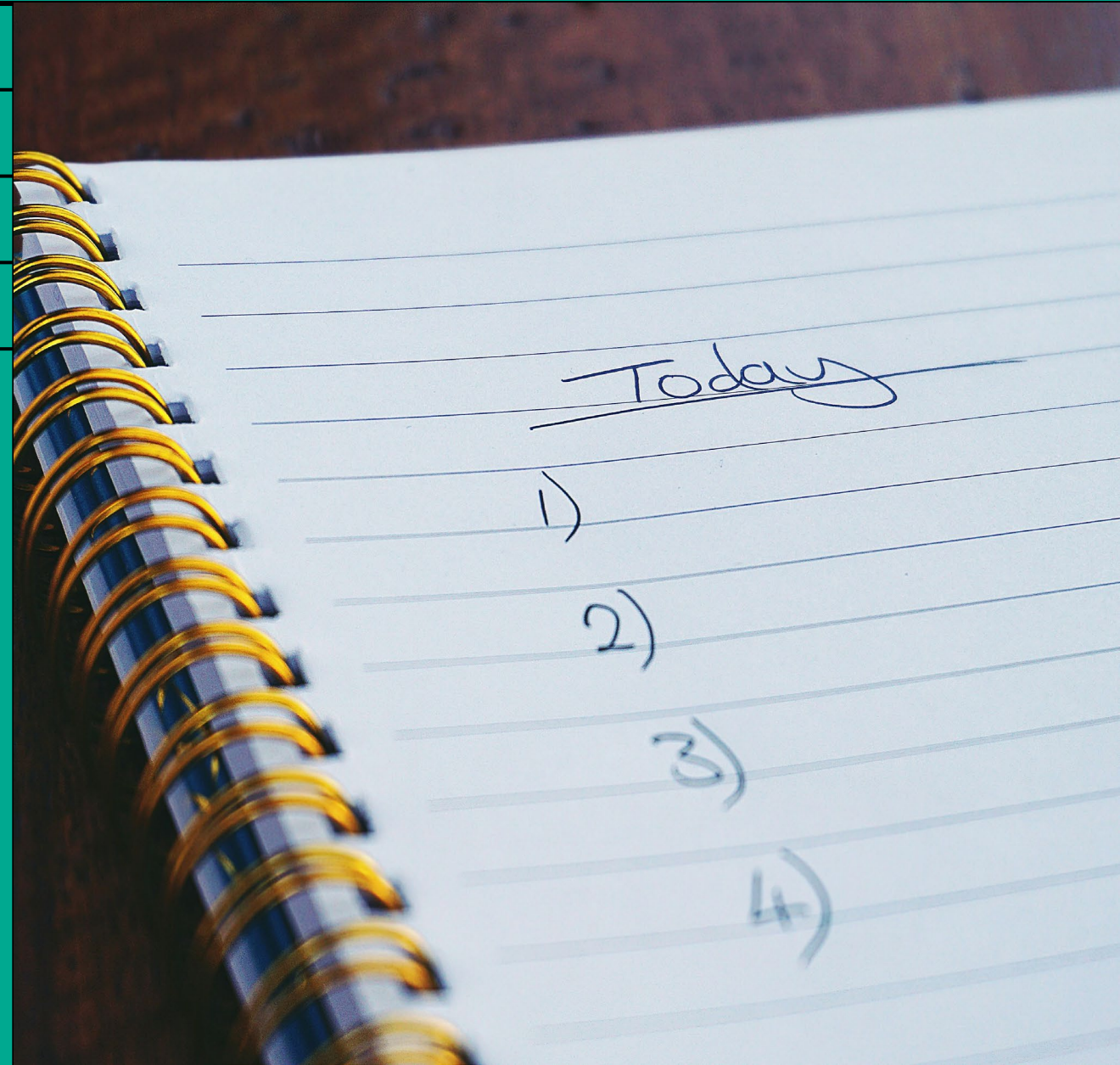
Əli Camalov

Bakı, 08.07.2025

AGENDA

- 1 Rezidentlik anlayışı
- 2 Daimi nümayəndəlik anlayışı
- 3 İkiqat vergitutma

1.1 REZİDENTLİK ANLAYIŞI

- Vergiyə cəlb ediləcək şəxslərin dairəsinin müəyyən edir
- Həmin şəxslərin vergiyə cəlb ediləcək gəlirlərinin dairəsini müəyyən edir
- Fiziki şəxslər
 - əsas meyar üst-üstə 182 gündən artıq vaxtda həqiqətən Azərbaycan Respublikasının ərazisində olması
 - Köməkçi meyarlar – 182 gün tələbi yerinə yetirilmədikdə işə düşür və aşağıdakı ardıcılıqla tətbiq edilir:
 - daimi yaşayış yeri;
 - həyati mənafehlərinin mərkəzi;
 - adətən yaşadığı yer;
 - Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlığı
- Hüquqi şəxslər:
 - Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə müvafiq olaraq təsis edilən və sahibkarlıq fəaliyyətini həyata keçirən hüquqi şəxslər
 - Azərbaycan Respublikasında idarəetmə yeri olan istənilən hüquqi şəxs
 - idarəetmə yeri dedikdə, əsas nəzarət orqanlarının yerləşdiyi yerdən asılı olmayaraq, idarəetmənin həyata keçirilməsi üçün zəruri olan kommersiya qərarlarının qəbul olunduğu və gündəlik praktiki idarəetmənin həyata keçirildiyi əsas fəaliyyət yeri nəzərdə tutulur
- Qeyri-rezident – yuxarıdakılara aid olmayan şəxslər

1.2. REZİDENTİN VERGİYƏ CƏLB EDİLMƏSİ

- Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsinin (VM) 103.1-ci maddəsinə əsasən Azərbaycan Respublikasında rezident və qeyri-rezident müəssisələr (...) mənfəət vergisinin ödəyiciləridir
- Rezident müəssisə üçün vergitutma obyektı onun mənfəətidir. Vergi ödəyicisinin bütün gəlirləri, o cümlədən onun Azərbaycan Respublikasının hüdudlarından kənarda daimi nümayəndəlikləri vasitəsilə əldə etdiyi gəlirləldə etdiyi dividend, faiz, royalti (vergidən azad edilən əri, Azərbaycan Respublikasının hüdudlarından kənarda gəlirdən başqa) ilə bu Məcəllənin X fəslində göstərilən, gəlirdən çıxılan xərc (vergidən azad edilən gəlirlər üzrə çəkilən xərclərdən başqa) arasındakı fərq mənfəətdir (VM 104.1)

1.3. QEYRİ-REZİDENTİN VERGİYƏ CƏLB EDİLMƏSİ

- Qeyri-rezidentin vergiyə cəlb edilməsinin rejimləri
- Gəlir daimi nümayəndəlik vasitəsilə Azərbaycan mənbəyindən əldə edildikdə - birbaşa gəlir və ya mənfəət vergisi (xərclər çıxılmaqla)
- Azərbaycan Respublikasında özünün daimi nümayəndəliyi vasitəsilə fəaliyyət göstərən qeyri-rezident müəssisəsi bu fəaliyyətdən əldə etdiyi mənfəətindən, yəni daimi nümayəndəliyi ilə bağlı Azərbaycan mənbəyindən əldə etdiyi ümumi gəlirinin bu Məcəlləyə uyğun olaraq həmin gəlirin əldə edilməsinə çəkilən xərclər çıxıldıqdan sonra qalan məbləğindən vergi ödəyir. (VM 104.2)
- Gəlir daimi nümayəndəlik vasitəsilə əldə edilmirsə - ödəmə mənbəyində vergi (xərclər çıxılmadan) + əlavə dəyər vergisi
- Bu maddənin məqsədləri üçün qeyri-rezident müəssisənin və ya qeyri-rezident fiziki şəxsin istənilən 12 ay ərzində üst-üstə 90 gündən az müddətdə Azərbaycan Respublikasında fəaliyyət göstərdiyi hər hansı yer daimi nümayəndəlik sayılmır, bu halda Azərbaycan mənbəyindən əldə olunan gəlir bu Məcəllənin 125-ci və 169-cu maddələrinə əsasən ödəniş mənbəyində vergiyə cəlb edilir (VM 19.4)

2.1. DAİMİ NÜMAYƏNDƏLİK ANLAYIŞI

Azərbaycan Respublikasında qeyri-rezident hüquqi şəxsin və ya qeyri-rezident fiziki şəxsin daimi nümayəndəliyi həmin şəxslərin istənilən 12 ay ərzində Azərbaycan Respublikasında üst-üstə 90 gündən az olmayaraq bilavasitə və ya müvəkkil edilmiş şəxs vasitəsilə tam və ya qismən sahibkarlıq fəaliyyətini həyata keçirdiyi **yerdır** (VM 19.1)

Bu maddənin məqsədləri üçün qeyri-rezident müəssisənin və ya qeyri-rezident fiziki şəxsin istənilən 12 ay ərzində üst-üstə 90 gündən az müddətdə Azərbaycan Respublikasında fəaliyyət göstərdiyi hər hansı yer daimi nümayəndəlik sayılmır, bu halda Azərbaycan mənbəyindən əldə olunan gəlir bu Məcəllənin 125-ci və 169-cu maddələrinə əsasən ödəniş mənbəyində vergiyə cəlb edilir. (VM 19.4)

Birinci meyar müddət – üst-üstə 90 gündən az olmayan vaxt

2.2 DAİMİ NÜMAYƏNDƏLİK HESAB EDİLƏN YERLƏR

- Daimi nümayəndəlik, əsasən aşağıdakıları əhatə edir, amma bunlarla məhdudlaşdırılmır:
 - idarəetmə yerini;
 - bölməni;
 - kontoru;
 - filialı və agentliyi;
 - tikinti və təmir meydançaları, quraşdırma, montaj və ya yığma obyektləri, həmçinin bu cür obyektlərlə bağlı nəzarət fəaliyyəti göstərilməsini;
 - təbii ehtiyatların kəşfiyyatı, işlənməsi və çıxarılması üzrə yerlər, istifadə olunan qurğular və ya meydançalar, qazma avadanlığı və ya gəmilər, həmçinin bu cür obyektlərlə bağlı nəzarət fəaliyyəti göstərilməsini;
 - qeyri-rezident fiziki şəxsin sahibkarlıq fəaliyyəti üçün istifadə etdiyi bazanı (yeri);
 - müxtəlif məsləhət xidməti üzrə yerlərini;
 - Azərbaycan Respublikası ərazisində digər sahibkarlıq növlərinin həyata keçirildiyi istənilən hər hansı iş yerlərini;
 - qeyri-rezident müəssisələrin və ya qeyri-rezident fiziki şəxsin Azərbaycan Respublikasındakı daimi nümayəndəliyi funksiyalarını həyata keçirən, onların adından fəaliyyət göstərən, onlar üçün müştəri bazasının toplanması və müştərilərlə işin təşkilini həyata keçirən, onların adından müqavilələri hazırlamaq və ya bağlamaq səlahiyyətlərinə malik olan və adətən belə səlahiyyətləri həyata keçirən şəxsləri;
 - malların istehsal və ya təqdim edildiyi, işlərin görüldüyü və ya xidmətlərin göstərildiyi yeri.

2.3. MİSALLAR

Misal 1: Almaniyada yerləşən bir şirkət (GmbH) Azərbaycanda filial açır və burada daimi əsasla fəaliyyət göstərən ofis saxlayır. Ofisdə yerli işçilər çalışır, onlar müştərilərlə müqavilələr bağlayır, məhsul və xidmətlər təqdim edirlər.

- Bu filial — artıq xarici müəssisənin Azərbaycanda daimi nümayəndəliyi sayılır
- Bu halda, Azərbaycan dövləti həmin filialın gəlirlərini vergiyə cəlb edə bilər, çünki o, Azərbaycan mənbəyindən gəlir əldə edir.
- Adətən filiallar qeydiyyatla alınır və həmin filialın daimi nümayəndəlik hesab edilməsi mübahisə yaratmır

Misal 2: Fransız şirkəti Azərbaycanda rəsmi filial və ya nümayəndəlik açmır, yəni vergi orqanlarında qeydiyyatdan keçmir, lakin Azərbaycanda yerli fiziki şəxsə müqavilə bağlayaraq, onun öz adından şirkət üçün davamlı vəzifələr icra etməsini təmin edir: bu şəxs müştərilərlə danışıqlar aparır, müqavilələr bağlayır, şirkətin məhsul və xidmətlərini təklif edir, gəlir əldə etməyə yönəlmiş fəaliyyət göstərir və bu fəaliyyət uzunmüddətli (məsələn, 6 aydan artıq) davam edir.

- Baxmayaraq ki, hər hansı filial və ya nümayəndəlik qeydiyyatla alınmayıb, həmin fransız şirkətin Azərbaycan Respublikasında daimi nümayəndəliyi mövcuddur

2.4. DAİMİ NÜMAYƏNDƏLİYİN QEYDİYYATI

- Formal olaraq daimi nümayəndəlik filialdan və hüquqi şəxsin fərqləndirilib – qeyri-rezidentin Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə müvafiq olaraq yaradılmış filialları və daimi nümayəndəlikləri ayrıca uçota alınır və onlara VÖEN verilir (VM 33.2)
- Mülki Məcəllədə istifadə edilmiş nümayəndəlik anlayışı ilə eynidir? (Mülki Məcəllənin 53.1-ci maddəsinə əsasən hüquqi şəxsin olduğu yerdən kənarda yerləşən və hüquqi şəxsin mənafeələrini təmsil və müdafiə edən ayrıca bölməsi nümayəndəlik sayılır)
- Daimi nümayəndəliyin ayrı qeydiyyat forması nəzərdə tutulmayıb - Daimi nümayəndəliyin vergi orqanlarında uçota alınması Azərbaycan Respublikasının hüquqi şəxsləri üçün müəyyən edilmiş qaydada həyata keçirilir (VM 33.4)
- Normaların təhlilindən belə nəticə çıxır ki, əgər qeyri-rezidentin fəaliyyəti Azərbaycan Respublikası ərazisində daimi nümayəndəlik yaradırsa, qeydiyyat ya tam hüquqlu müəssisə kimi (MMC, ASC, QSC və s.) və ya xarici hüquqi şəxsin filialı və ya nümayəndəliyi kimi həyata keçirilməlidir

3.1. İKİQAT VERGİTUTMA

- **İkiqat vergitutma** — eyni gəlirin **iki ayrı ölkədə vergiyə cəlb olunması** halıdır. Bu, beynəlxalq iqtisadi fəaliyyət zamanı tez-tez rast gəlinən problemdir.
- Nə zaman ikiqat vergitutma yaranır?
 - Rezidentlik və gəlirin mənbə ölkəsi fərqlidir
 - Məsələn: Şəxs Azərbaycan rezidentidir, Lakin Almaniyada yerləşən şirkətdən gəlir əldə edir. Bu gəlir həm Almaniyada (mənbə ölkəsi), həm də Azərbaycanda (rezident ölkə) vergiyə cəlb oluna bilər.
- Eyni şəxs eyni gəlirə görə iki ölkədə vergi ödəməli olur. Bu, beynəlxalq ticarət, sərmayə, əmək fəaliyyəti və ya dividend, faiz, royalti gəlirlərində ola bilər.

3.2. İKİQAT VERGİTUTMANIN ARADAN QALDIRILMASI

- Ölkələr arasında ikiqat vergitutmanın aradan qaldırılması haqqında sazişlər bağlanır
- <https://www.taxes.gov.az/en/page/ikiqat-vergitutmanin-aradan-qaldirilmasina-dair-beynelxalq-sazisler> - Azərbaycan Respublikasının bağladığı sazişlər
- Sazişlərdə rezidentlik, daimi nümayəndəlik və s. anlayışlar verilir və hansı gəlirlərin hansı dövlətdə vergiyə cəlb ediləcəyi əks edilir
- Misal, Azərbaycan Respublikası və Almaniya Federativ Respublikası arasında gəlirlərə və əmlaka görə vergilərə münasibətdə sazişin 7.1-ci bəndinə əsasən ikiqat vergitutmanın aradan qaldırılması haqqında Razılığa gələn Dövlətin müəssisəsinin mənfəəti, əgər həmin müəssisə Razılığa gələn digər Dövlətdə yerləşən daimi nümayəndəlik vasitəsilə fəaliyyət göstərmirsə, yalnız adı birinci çəkilən Dövlətdə vergiyə cəlb olunur. Əgər müəssisə sahibkarlıq fəaliyyətini yuxarıda göstərilən tərzdə həyata keçirirsə, bu halda onun mənfəəti yalnız daimi nümayəndəliyə aid edilə bilən hissədə digər Dövlətdə vergiyə cəlb edilə bilər.

3.3. İKİQAT VERGİTUTMANIN ARADAN QALDIRILMASI PROSEDURLARI

- Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyinin Kollegiyasının 12 iyun 2017-ci il tarixli, 171705000009300 sayılı qərarı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikası ilə digər dövlətlər arasında bağlanmış ikiqat vergitutmanın aradan qaldırılması haqqında beynəlxalq müqavilələrin inzibatçılığı Qaydaları”nın və müvafiq sənədlərin doldurulması qaydaları ilə tənzimlənir
 - Razılığa gələn digər dövlətdə ödənilmiş və Azərbaycan Respublikasında hesablanan vergidən çıxılmalı olan vergi məbləğinin təsdiq edilməsi
 - Beynəlxalq müqavilədə nəzərdə tutulmuş azadolma və ya aşağı vergi dərəcəsinin qeyri-rezidentə münasibətdə tətbiq edilməsi
 - Qeyri-rezident tərəfindən Azərbaycan Respublikasında ödənilmiş vergilərin təsdiq edilməsi
 - Qeyri-rezident tərəfindən Azərbaycan Respublikasında artıq ödənilmiş vergilərin qeyri-rezidentə geri qaytarılması

3.4. RAZILIGA GƏLƏN DİGƏR DÖVLƏTDƏ ÖDƏNİLMİŞ VƏ AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASINDA HESABLANAN VERGİDƏN ÇIXILMALI OLAN VERGİ MƏBLƏĞİNİN TƏSDİQ EDİLMƏSİ

- VM 127.1-ci maddəsinə əsasən Rezidentin Azərbaycan Respublikasının hüduqlarından kənarda Azərbaycan mənbəyindən olmayan gəlirindən ödənilmiş gəlir vergisinin və ya mənfəət vergisinin məbləğləri Azərbaycanda vergi ödənilərkən nəzərə alınır.
- “Xarici dövlətdə ödənilmiş verginin Azərbaycan Respublikasında hesablanan vergidən çıxılmasına dair” Ərizə (bundan sonra – DTA-02 forması) təqdim edilir
- bütün təsdiqədici sənədlərin (müqavilələr, xarici dövlətdə vergilərin ödənilməsini sübut edən, iştirak payını, borc öhdəliyini, müəlliflik hüququnu təsdiq edən sənədlər) müvafiq qaydada təsdiq edilmiş surəti təqdim edilir
- Xaricdə ödənilmiş vergilərin nəzərə alınması Vergi Məcəlləsinin, həm də beynəlxalq müqavilənin müddəalarına uyğun hesab edildiyi halda, Dövlət Vergi Xidmətinin elektron informasiya sistemində bu Qaydalara əlavə edilən forma (Əlavə №4) üzrə razılıq məktubu tərtib edilir

3.5. BEYNƏLXALQ MUQAVİLƏDƏ NƏZƏRDƏ TUTULMUŞ AZADOLMA VƏ YA AŞAĞI VERGİ DƏRƏCƏSİNİN QEYRİ-REZİDENTƏ MÜNASİBƏTDƏ TƏTBİQ EDİLMƏSİ

- Əgər beynəlxalq müqavilədə qeyri-rezidentin Azərbaycan mənbəyindən əldə etdiyi hər hansı gəlirinin vergidən azad edilməsi və ya aşağı dərəcə ilə vergiyə cəlb edilməsi nəzərdə tutulmuşdursa, qeyri-rezident ona gəlir ödəyən şəxsin uçotda olduğu vergi orqanına elektron və ya kağız daşıyıcısında doldurulmuş “Qeyri-rezidentin Azərbaycan Respublikasından əldə etdiyi gəlirə ödəmə mənbəyində beynəlxalq müqavilədə nəzərdə tutulmuş azadolma və ya aşağı dərəcənin tətbiq edilməsi haqqında” Ərizə (bundan sonra - DTA-03 forması) ilə müraciət edir
- Misal üçün, Almaniya ilə Azərbaycan arasında sazişin 12-ci maddəsinə əsasən lisenziya ödənişləri 5-10 faiz dərəcə ilə vergiyə cəlb edilir. Vergi Məcəlləsinin 124-cü maddəsinə əsasən royaltidən ödənilən vergi dərəcəsi 14 faizdir.
- Belə olan halda Almaniya rezidenti DTA-03 forması ilə müraciət edib aşağı faiz dərəcəsinin tətbiqini tələb edə bilər
- Gəlir ödəyən şəxs (vergi agentı) yalnız uçotda olduğu vergi orqanından razılıq məktubunu əldə etdikdən sonra beynəlxalq müqavilədə nəzərdə tutulmuş azadolma və ya aşağı vergi dərəcəsinə tətbiq edə bilər
- DTA-03 forması vergi orqanına təqdim edilmədikdə, vaxtında təqdim edilmədikdə, yaxud hər hansı digər səbəbdən ödəniş tarixinədək razılıq məktubu alınmadıqda, gəlir ödəyən şəxs (vergi agentı) qeyri-rezidentə etdiyi ödənişdən Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsində nəzərdə tutulmuş qaydada ödəmə mənbəyində vergi tutmalıdır. Bu halda ödəmə mənbəyində artıq tutulmuş vergi bu Qaydaların 7-ci hissəsində göstərilən qaydada qeyri-rezidentə qaytarılır

3.6. QEYRİ-REZİDENT TƏRƏFİNDƏN AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASINDA ÖDƏNİLMİŞ VERGİLƏRİN TƏSDİQ EDİLMƏSİ

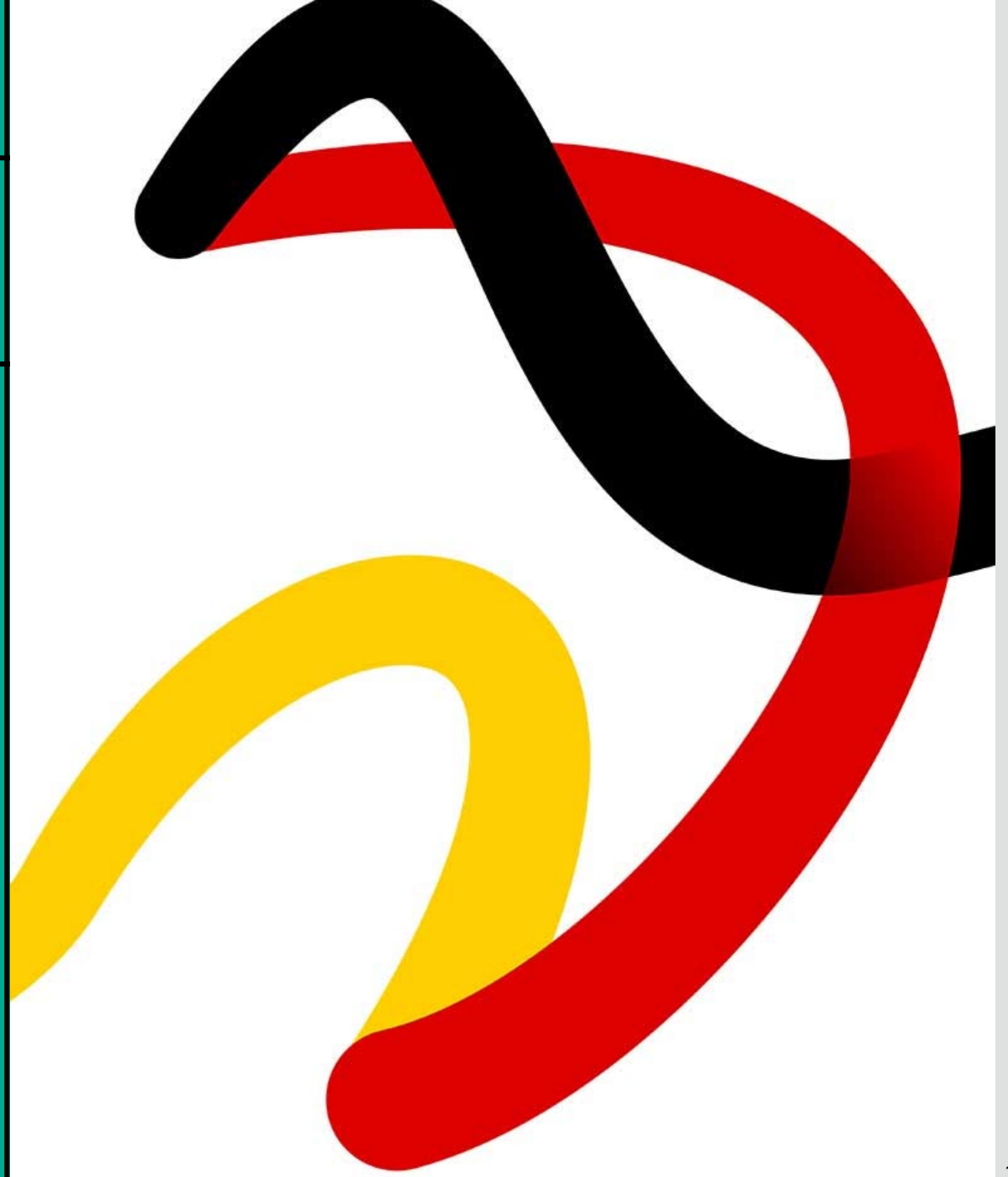
- Qeyri-rezident razılığa gələn digər dövlətdə vergi ödəyərkən Azərbaycan Respublikasında ödənilmiş vergilərin nəzərə alınması məqsədi ilə Azərbaycan Respublikasının müvafiq vergi orqanına elektron və ya kağız daşıyıcısında doldurulmuş “Qeyri-rezident tərəfindən Azərbaycan Respublikasında ödənilmiş vergilərin təsdiq edilməsi haqqında” Ərizə (bundan sonra - DTA-04 forması) ilə müraciət edir
- DTA-04 forması gəlir ödəyən şəxs (vergi agenti) tərəfindən müvafiq dövr üzrə təqdim olunan ödəmə mənbəyində tutulan vergi bəyannaməsi məlumatlarında müraciət olunan qeyri-rezident şəxs ilə bağlı gəlir və vergi məbləği bəyan olunduqdan sonra müvafiq vergi orqanına təqdim olunur.
- Vergi orqanı tərəfindən müraciətə baxılması nəticəsində DTA-04 formasında göstərilmiş məlumatlar gəlir ödəyən şəxsin (vergi agentinin) təqdim etdiyi ödəmə mənbəyində tutulan bəyannamə məlumatları əsasında təsdiqlənərsə, Dövlət Vergi Xidmətinin elektron informasiya sistemində bu Qaydalara əlavə edilən forma (Əlavə № 8) üzrə “Ödənilmiş vergilər haqqında” arayış tərtib edilir
- Bunun məqsədi digər ölkədə Azərbaycanda artıq ödənilmiş verginin nəzərə alınmasıdır

3.7. QEYRİ-REZIDENT TƏRƏFİNDƏN AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASINDA ARTIQ ÖDƏNİLMİŞ VERGİLƏRİN QEYRİ-REZIDENTƏ GERİ QAYTARILMASI

- Beynəlxalq müqavilədə qeyri-rezidentin Azərbaycan mənbəyindən əldə etdiyi hər hansı gəlirinin vergidən azad edilməsi və ya aşağı dərəcə ilə vergiyə cəlb edilməsi nəzərdə tutulmasına baxmayaraq, bu Qaydaların 5-ci hissəsində nəzərdə tutulmuş *DTA-03 forması* vaxtında təqdim edilmədikdə və qeyri-rezident beynəlxalq müqavilədə nəzərdə tutulandan artıq vergi ödədikdə, həmin qeyri-rezident, *vergi hesabatı dövrü bitdikdən sonrakı 5 il müddətindən gec olmayaraq* müvafiq vergi orqanına elektron və ya kağız daşıyıcısında doldurulmuş “Qeyri-rezidentin Azərbaycan Respublikasından əldə etdiyi gəlirindən artıq tutulmuş vergilərin geri qaytarılması haqqında” Ərizə formasını(bundan sonra - DTA-05 forması) (*Əlavə № 9*) təqdim etməklə, artıq ödənilmiş (tutulmuş) vergi məbləğlərinin geri qaytarılması ilə bağlı müraciət edə bilər.
- Artıq ödənilmiş vergilərin geri qaytarılması üçün DTA-05 formasına qeyri-rezidentin razılığa gələn digər dövlətdə rezidentliyini təsdiq edən rezidentlik sertifikatı ilə yanaşı gəlirin ödənilməsinə əsas verən və həmin gəlirdən müvafiq vergilərin faktiki olaraq ödənildiyini (tutulduğunu) sübut edən bütün təsdiqedicə sənədlərin (müqavilələr, invoyslar, iştirak payını, borc öhdəliyini, müəlliflik hüququnu təsdiq edən sənədlər, ödəniş sənədləri, gəlir ödəyən şəxsdən görülmüş və ya görülməli işlər (xidmətlər) barədə arayış və s.) bu 8.9-8.13-cü bəndlərinə müvafiq qaydada təsdiq edilmiş surətlər əlavə edilməlidir
- DTA-03 formasında vaxta görə fərqlənir – DTA-03 ödənişdən əvvəl, DTA-05 ödənişdən sonra verilir

RÖDL ƏND PARTNER MMC

Almaniyadan başlayan
uğur hekayəmiz

**Diqqətiniz üçün
təşəkkürlər!**

Rödl ənd Partner MMC

Bakı, Yasamal rayonu, Bəşir Səfəroğlu 133, SAT
Plaza, 5-ci mərtəbə

elchin.usub@roedl.com